

Represija nad braniteljicama za ljudska prava Napadi na Žene u crnom: maj – novembar 2014.

Maj – novembar 2014.

Dosije br. 3

Žene u crnom su aktivistička grupa i mreža feminističko-antimilitarističke orijentacije, koju čine žene različite generacijske i etničke pripadnosti, obrazovnog nivoa, socijalnog statusa, životnih stilova i seksualnih izbora. Žene u crnom su osnovane 9. oktobra 1991. u Beogradu.

Od početka rada Žena u crnom (1991) suočavaju se sa raznim vidovima represije, kako do strane državnih tako i nedržavnih aktera.

Od samog početka rada do sada, veoma često smo bile i sada smo mete napada zbog naših zalaganja za ljudska prava drugih i različitih (u etničkom, političkom, seksualnom pogledu). Međutim, kao ženska mirovna grupa najviše problema smo imale zbog našeg insistiranja na svim nivoima odgovornosti za rat i ratne zločine počinjene u naše ime. To se desilo i tokom 2014. godine, nakon naše akcije 26. marta 2014. "Pamtimo zločine na Kosovu", o čemu smo izvestile u Dosijeju, aprila 2014.

Da podsetimo: portparol protivterorističke jedinice MUP-a Radomir Počuča pozvao je (25. 3.2014.) na svom fejsbuk (facebook) statusu huligane da se obračunaju sa Ženama u crnom, nakon što smo obeležile 15 godina od ratnih zločina srpskih snaga nad kosovskim Albancima.

Ultradesničarski pokret "Srbski sabor Zavetnici" održao je protest u znak podrške Radomiru Počuči, a protiv Žena u crnom, u blizini prostorija „Žena u crnom“.

Policija je zloupotrebila slobodu okupljanja, time što je dala dozvolu za protest čiji je motiv odbrana pozivanja na nasilje. To je izazvalo strah i nesigurnosti, kako za aktivistkinje ŽuC-a, tako i za stanare zgrade u kojoj se nalaze prostorije ŽuC-a, a sa kojima inače imamo veoma korektne odnose od kada smo u tom istom prostoru (1997.). Prekomerna policijska ovlašćenja (maltretiranja stanara od strane policije tokom održavanja protesta) izazvala su ogorčenost jednog dela stanara i podstakla njihovu peticiju za iseljenje ŽuC-a, koja je još uvek u toku. To dodatno pojačava društvenu isključenost, straha, nebezbednost i naravno, nastavak medijske hajke (pre svega preko društvenih mreža) protiv aktivistkinja ŽuC-a.

U prethodnom izveštaju o ovom slučaju (Dosije br.1, 23. april 2014.) prezentovane su činjenice o napadu, reakciji državnih organa, reakciji lokalnih i međunarodnih organizacija za ljudska prava, politički kontekst u kojem se dešava nasilje, itd.). U izveštaju (Dosije br. 2) iznet je kraći pregled situacije u periodu mart-septembar 2014.

U ovom Dosijeju/izveštaju dajemo pregled relevantnih činjenica kako o ovom slučaju, tako i drugim napadima na aktivistkinje i aktiviste ŽuC-a, o našoj bezbednosnoj situaciji, reakciji državnih organa, podršci i solidarnosti, itd.

I Hronologija/pregled događaja

Poziv na linč Žena u crnom: na svom facebook statusu „Boris Knežević“ napisao je 29. marta a o čemu smo obavestene od strane policije 13. maja 2014.: „Pozivam svu braću da gde god vide one kurve u crnom da ih odmah linčaju i spale!!! Pravda za Počuču“, itd. a pojavilo se stotine pretnji i uvredljivih komentara, kao direktna posledica javnog linča na koji je pozvao R. Počuča.

Napad na napad na Žene u crnom u Valjevu, 8. jul 2014.

Povodom 19 godišnjice genocida u Srebrenici, Žene u crnom i učesnici/e inicijative „Mirovni aktivizam - aktivistički biciklizam- Srebrenica 2014“ organizovali su na glavnom gradskom trgu u Valjevu, u crnini i ćutanju, mirovnu akciju „*Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici*“. Od samog početka akcije grupa muškaraca koji su nosili majice sa natpisom „Četnici Valjeva“ kao i majice sa slikama Ratka Mladića (optuženog za genocid u Srebrenici a protiv kojeg se trenutno vodi sudski postupak na Haškom tribunalu) upućivala je nacionalističko-militarističke-mizogine uvrede i pretnje, „divljačkim vikanjem, psovanjem, pljuvanjem, bacajući jaja na aktivistkinje i aktiviste. Istovremeno se atmosfera mržnje usijavala, i oni su postajali sve brutalniji, dok na kraju nije stvorena nesumnjiva atmosfera linča. Kako se povećavao broj pripadnika profašističke grupe, povećavao se i broj policajaca koji su obezbeđivali skup“. Međutim, policija nije uspela da spreči probijanje kordona od strane profašističke grupe i prilikom napada u atmosferi lična i poziva na uništenje, povređene/i su: Staša Zajović, Ljiljana Radovanović, Miloš Urošević i Dejan Gašić.¹

Policija je na kraju uspela da evakuise aktiviste/kinje, a iz bezbednosnih razloga sve učesnice/i akcije pod policijskom pratnjom vratili u Beograd. Premda je ranije bilo planirano da biciklisti/kinje prenoće u Valjevu, a potom nastave biciklističku mirovnu turu ka Srebrenici, akcija je nastavljena narednog dana, nešto izmenjene trase. „Mirovni aktivizam - aktivistički biciklizam- Srebrenica 2014“ akcija je organizovana po drugom putu ove godine: iz Beograda je krenulo devet biciklista i biciklistkinja. Učesnice i učesnici ovog biciklističkog pohoda želeli su da podsete stanovnike/ce zapadne Srbije i Podrinja na ulogu Srbije u ratu u Bosni i Hercegovini. Tokom rata u Bosni i Hercegovini pomenuto područje je služilo često kao logistička podrška za pohode raznih vojnih i paravojnih formacija koje su ratovala na teritoriji Bosne i Hercegovine² Valja napomenuti da su Žene u crnom i pored napada i pretnji realizovale sve planirane aktivnosti u okviru obeležavanja 19 godišnjice genocida u Srebrenici.

Napad na Stašu Zajović, Žene u crnom, 22. jula 2014.

„Okolo 14h na autobuskoj stanici, u blizini glavne pošte (kod cvečare „Jelena“) u Zemunu, crnomanjasti, visoki, korpulentni muškarac, između 30 do 40 godina, tokom par minuta, upućivao mi je neprekidno uvrede i pretnje: „Znam ja tebe, ti si Staša Zajović iz Žena u crnom. I da znaš, nema ti mesta u Srbiji“. Na moje pitanje: „Ko ste vi?“ nije odgovorio i nastavio je: „Plašiš li se za svoju sigurnost? Za sigurnost tvoje familije? Morala bi se plašiti, jer ti mržiš Srbe i radiš za Muslimane... I da znaš, neću ti reći ime. Mi smo nevidljivi, mi dolazimo iz mraka i radimo po mraku, nas ima svuda... Nećete braniti američki komandosi...“ I dalje je nastavio da govori da „radim za Muslimane“, da me neće „spasiti američki komandosi...“ Onda je došao autobus 84, sa kojim sam se dovezla do Zelenog venca“³

1 Saopštenje Žena u crnom, 9. jul 2014.

2 „Mirovni aktivizam – aktivistički biciklizam - Srebrenica 2014“

3 Iz informacije Staše Zajović, 22. jul 2014.

II Pravne mere zaštite koje su preduzele Žene u crnom i Komitet pravnika za ljudska prava/Jukom

Pokrenute su sledeće radnje radi utvrđivanja odgovornosti državnih organa za nasilje nad ŽuC-om a u pravcu pravne zaštite:

- 21. jul – *Zahtev MUP-u*: budući da smatramo da je policija načinila čitav niz propusta, Žene u crnom su, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama (član 15 stav 1), Ministarstvu unutrašnjih poslova/MUP Republike Srbije, uputile su zahtev ⁴ za pružanjem informacija o svim relevantnim činjenicama/informacijama u vezi sa skupom od 5. aprila 2014. o prijavi skupa, prekomernim; *zahtev smo ponovo uputile MUP-u 1. oktobra.*⁵
- 21. jul – *Zahtev MUP-u*: budući da smatramo da policija MUP arbitrarno i pristrasno tumači pravne procedure, Žene u crnom su se obratile gore navedenoj instituciji povodom održavanja još jednog skupa - skup podrške izboru nove vlade Srbije (27.4. 2014.) ispred Narodne skupštine. Budući da “skup nije bio prijavljen u skladu sa zakonom, njegovo održavanje je sporno sa pravnog stanovišta. Ispred zgrade parlamenta bila je postavljena bina sa koje se obratio građanima premijer. Zakon o okupljanju građana jasno kaže da se javni skup ne može održavati blizu skupštine ‘neposredno pre i u vreme zasedanja’.⁶ U našem zahtevu⁷ tražile smo informacije o svim relevantnim činjenicama u vezi sa pomenutim skupom. Valja napomenuti da su prijave za javne manifestacije (ulične akcije, itd.) koje Žene u crnom i srodne organizacije podnose nadležnim organima veoma komplikovane i da iziskuju ogroman napor, dok je to, izgleda, u slučaju nekih drugih nedržavnih aktera (uglavnom ultradesničarskih) krajnje jednostavno, čime se dovodi u pitanje elementarni uslov demokratije – jednakost pred zakonom. *Isti zahtev smo ponovo uputile MUP-u 1. oktobra.*⁸
- 21. jul – *Zahtev MUP-u povodom napada na ŽuC u Valjevu, 8. jula*: Žene u crnom su, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama (član 15 stav 1), Ministarstvu unutrašnjih poslova/MUP Republike Srbije, uputile (21. jul 2014.) uputile zahtev o relevantnim informacijama u vezi sa napadom u Valjevu: „Informacije u vezi sa formalnim ili neformalnim skupom više lica protiv skupa Žena u crnom – akciji solidarnosti sa žrtvama genocida u Srebrenici, održanog 8. 07. 2014. u Valjevu. Zatražene su informacije o: prijavi kontra-skupa – ukoliko je skup bio prijavljen; koje su mere preduzete nakon održavanja skupa; da li je MUP podneo krivične prijave, ako da protiv koliko lica; da li MUP ima saznanja o tome jesu li pokrenuti prekršajni ili krivični postupci, ako da, protiv koliko lica“, itd. ⁹ *Isti zahtev smo ponovo uputile MUP-u 1. oktobra.*¹⁰
- 22. jul, *javno pismo Komiteta pravnika za ljudska prava/Yucom*: Yucom je podneo je 28. marta 2014. krivičnu prijavu Višem javnom tužilaštvu u Beogradu za krivično delo *Rasna i druga diskriminacija*. Međutim, tužilaštvo je krajem aprila 2014. prequalifikovalo u krivično delo *Ugrožavanja sigurnosti*. Važno je napomenuti da je kvalifikacija krivičnog dela preinačena u krivično delo ugrožavanja sigurnosti, za koje je zaprečena niža kazna od krivičnog dela navedenog u prijavi koju je i u ime Žena u crnom pokrenuo Komitet pravnika za ljudska prava. “Komitet pravnika podseća da je “kao posledica pozivanja na nasilje od strane R. Počuče protiv ŽuC-a, održan protest desničarskih organizacija, a koji je rezultirao I peticijom stanara zgrade da se Žene u crnom ise iz svojih prostorija”. Yucom takođe upozorava da je “dosadašnja praksa nekažnjivosti otvorila prostor za ovakva ekstremistička delovanja, usmerena protiv svih pojedina I organizacija koji se svojim radiom zalažu za toleranciju i promociju ljudskih prava”.¹¹

4 Zahtev za informacije od javnog značaja, 21. jul 2014.

5 Zahtev za informacije od javnog značaja, 1. 10. 14.

6 Danas, 3-4.5.2014.

7 Zahtev za informacije od javnog značaja, 21. jul 2014.

8 Zahtev za informacije od javnog značaja, 1.10.14.

9 Zahtev za informacije od javnog značaja, 21. jul 2014.

10 Zahtev za informacije od javnog značaja, 1.10.14.

11 Saopštenje Yucom-a, 22. jula 2014.

- 27. jul – *krivična prijava zbog napada na Stašu Zajović*: Komitet pravnika za ljudska prava podneo je Trećem osnovnom tužilaštvu krivičnu prijavu protiv NN lica za krivično delo 'Izazivanje rasne i druge diskriminacije' zbog napada na Stašu Z. (22.07.2014.). Do sada nismo dobile nikakav odgovor. ¹²
- 29. septembar - *zahtev ŽuC-a Osnovnom javnom tužilaštvu/OJT Valjevo*: o radnjama preduzetim u vezi sa napadom 8.7.14. budući da su istog dana aktivisti/kinje ŽuC-a u dale izjavu u prostorijama OJT u svojstvu svedoka, a da od tog dana nismo obavestene o eventualnim daljim radnjama koje su preduzete. ¹³
- 29. septembar – *zahtev Tužilaštvu Višeg suda u Beogradu*: budući da je optuženi R. Počuča, bivši portparol protivterorističke jedinice MUP-a, sredinom septembra 2014. napisao na svom facebook da je 'otišao u Ukrajinu da se bori na stranu proruskih snaga', ŽuC je postavio Tužilaštvu sledeća pitanja u vezi sa ovim slučajem: da li je sud proverio navode da se okrivljeni nalazi u Ukrajini? da li su preduzete mere da se okrivljeni dovede na ročište zakazano za 22. oktobar 2014.? da li je sud naložio privođenje okrivljenog? da li je sud izrekao mere oduzimanja putnih isprava i zabrane napuštanja zemlje? da li su raspisali poternicu za Počučom? ¹⁴ Više Javno tužilaštvo u Beogradu odgovorilo je 6.10.14. da „nije u mogućnosti da vam da tražene podatke, obzirom da je predmet u fazi optuženja i da se isti nalazi u Višem sudu u Beogradu kod postupajućeg sudije te je isti jedini u mogućnosti da vam pruži podatke na postavljena pitanja“ . ¹⁵
- 29. septembar - *zahtev Yucom-a MUP-u, Policijska uprava za grad Beograd* za obavestjenjem o preduzetim radnjama u vezi sa pozivima na linč od strane B. Kneževića/Hasanovića. ¹⁶
- 10. oktobar – *zahtev ŽuC-a Višem sudu u Beogradu* da se dozvoli 'uvid i kopiranje spisa u predmetu ovog suda, koji se vodi protiv R. Počuče', itd. ¹⁷
- 29. oktobar – *zahtev Osnovnom javnom tužilaštvu/OJT u Valjevu*: ponovile smo zahtev da nam pošalje informacije u vezi sa kontra-skupom 8.7.14. Naime, MUP – PU Valjevo je na naš zahtev poslao odgovor koji se odnosi na skup 16. 7. 2014. o kojem nismo ni tražile, već smo tražile informacije o kontra-skupu, tj. napad na ŽuC (8.7. 2014.). Istom prilikom smo postavile niz pitanja u vezi sa prijavom skupa 'Demokratskog i mirnog štrajka' u kojem se, između ostalog pozdravljaju našeg saborca četničkog vojvode i predsednika Srbije Tomislava Nikolića", itd. OJT Valjevo smo postavile pitanja: da li se takva formulacija može podvesti pod krivično delo povrede Republike Srbije i Predsednika Republike jer se u navedenoj formulaciji implicira da se Predsednik Republike nije odrekao titula četničkog vojvode, odakle sledi da se na čelu države nalazi lice koje se ne odriče kontinuiteta sa kvislinškim pokretom u Drugom svetskom ratu, što bi značilo d Srbiji nije mesto u društvu sa zemljama, kao što su Ruska Federacija, SAD i EU, koje insistiraju na antifašističkoj tradiciji i odlučno odbacuju bilo kakav istorijski revizionizam i rehabilitaciju kvislinških organizacija izu Drugog svetskog rata", itd.¹⁸
- 29. oktobra – *zahtev Višem Javnom Tužilaštvu/VJT Valjevo*: informacije o tome šta se dešava u vezi sa radnjama preduzetim u vezi sa događajem od 08.07. 2014. godine. Naime, OJT je obavestilo je 16.10.2014. Žene u crnom da je OJT „dana 24.07.2014. dostavilo celokupne spise Višem javnom tužilaštvu na nadležnost“ i ŽuC traži od VJT da dostavi podatke o preduzetim radnjama. ¹⁹
- 30. oktobar – *zahtev Višem javnom tužilaštvu/VJT Valjevo*: Policijska uprava/PU Valjevo uputilo je OJT Valjevo dopis (4.8.14.) u kojem obavestava o elementima sadržaja prijave skupa 'Demokratskog i mirnog štrajka' (11.7.14.) a za kazanog i održanog 16.7.14. Posebno se naglašava formulacija da skupu „**neće prisustvovati pederi, homoseksualci, lezbejke i žene u crnom**“. Smatramo da je informacija upućena da bi Tužilaštvo procenilo da li postoje obeležja krivičnog dela za koje je predviđeno gonjenje po službenoj dužnosti, tako da ŽuC traži informaciju o tome šta je VJT preduzelo po ovom predmetu. ²⁰

12 Krivična prijava Jukom-a, 27. jul 2014.

13 Zahtev OJT Valjevo, 29. 9. 2014.

14 Zahtev Tužilaštvu Višeg suda u Beogradu, 29.9.14.

15 Odgovor Višeg javnog tužilaštva u Beogradu, 6.10.2014.

16 Zahtev Yucom-a, PU Beograd, 29.9.14.

17 Zahtev ŽuC-a Višem sudu u Beogradu, 10.10.14.

18 Zahtev ŽuC-a OJT Valjevo, 29. 10.14.

19 Zahtev ŽuC-a VJT Valjevo, 29.10.14.

20 Zahtev ŽuC-a VJT Valjevo, 30.10.14.

- 31. oktobra – *zahtev Višem sudu u Beogradu* : 06. 10. 2014. godine) obaveštene smo da „TUŽILAŠTVO nije u mogućnosti“ da nam pruži tražene podatke u vezi sa pitanjima koje smo postavile kao oštećene u krivičnom postupku protiv Radomira Počuće, obzirom da je predmet u fazi optuženja i da se isti nalazi u Višem sudu u Beogradu“, od kojeg ŽuC traži informaciju o preduzetim radnjama u ovom slučaju“²¹

Pravni tim Yucom-a, kao i drugih pravnih eksperata/kinja i aktivistkinje Žena u crnom su u stalnoj komunikaciji u vezi sa pravnim lekovima i postupcima koje treba preduzeti u narednom periodu u vezi sa odgovornošću države, komunikaciji sa međunarodnim organizacijama i institucijama, kao i daljem razvijanju strategije otpora, uzajamne podrške...

III Mere koje je preduzela država povodom napada

U ovom odeljku ćemo isključivo navesti radnje koje je preduzela država, a informacije o tome smo dobijale isključivo na naš zahtev; naša ocena o preduzetim radnjama, kao i o ne/odgovornosti države biti navedena kasnije u ovom izveštaju.

- 13. maja - MUP (Direkcija policije, Policijska uprava/PU za grad Beograd): uzete izjave od aktivistkinja ŽuC-a Ljiljane Radovanović, Staše Zajović i Violete Đikanović u vezi sa pretnjama od strane Borisa Kneževića/Hasanovića.²²
- 14. maja – MUP (Direkcija policije, Policijska uprava/UP za grad Beograd): podneo je krivičnu prijavu Višem javnom tužilaštvu u Beogradu, Odeljenju za Visoko tehnološki kriminal/VTK „ zbog osnovane sumnje da je Boris Hasanović izvršio krivično delo Ugrožavanja sigurnosti iz čl. 138. st.2. KZ-a“.²³ Međutim, i pored toga B. Hasanović je na društvenim mrežama i to kontinuirano, nastavio sa pretnjama, napadima, uvredama Ženama u crnom.
- 20. jun – *otkazano suđenje* koje je bilo zakazano pred Višim sudom povodom slučaja napada na ŽuC; otkazano je zbog štrajka advokata.
- 8. jul: Osnovno javno tužilaštvo u Valjevu uzelo je izjave od povređenih aktivista/kinja: Dejana Gašića, Ljiljane Radovanović, Miloša Uroševića i Staše Zajović.
- 8. i 9. jul: Policija u Valjevu uhapsila je 11 osoba zbog napada na aktiviste i aktivistkinje nevladine organizacije “Žene u crnom”. Četvorici muškaraca osumnjičenih i za krivično delo napada na službeno lice u obavljanju službene dužnosti i za krivično delo nasilničko ponašanje. Prvobitno je određen jednomesečni pritvor, ali su u pritvoru proveli samo jedan dan, a nakon toga su svi oslobođeni. Vanraspravno krivično veće osnovnog suda u Valjevu donelo je odluku o ukidanju pritvora uz obrazloženje da je pri ocenjivanju težine dela za koja su osumnjičeni, povređen Zakon o krivičnom postupku.
- 23. jul - *odloženo suđenje Radomiru Počući optuženog za ugrožavanje bezbednosti Žena u crnom*. Suđenje je trebalo da počne 23. jula 2014. godine, ali je i ovog puta ročište odloženo zbog nedolaska branioca optuženog. U ime optuženog Radomira Počuće, advokatski pripravnik je obavestio sud da je branilac optuženog na odmoru, te zamolio sud da se današnji glavni pretres ne održi, jer on nema položen pravosudni ispit i nije upoznat sa spisima predmeta. Sutkinja je rekla da za ovo krivično delo odbrana optuženog nije predviđena, ali je njegovo zakonsko pravo da on u postupku ima svog branioca. Punomoćnica oštećenih, advokatica Kristina Todorović (Komitet pravnika za ljudska prava iz Beograda) je rekla da za ovo krivično delo nije čak neophodno ni prisustvo optuženog, ali se tužilaštvo složilo sa odlukom suda da se glavni pretres odloži.
- 14. avgust - *odgovor MUP-a (kabineta ministra i Biroa za informacije od javnog značaja)*: u tom se odgovoru, između ostalog, kaže da je 27.4.2014. “došlo do spontanog okupljanja građana u cilju davanja podrške novoformiranoj Vladi Republike Srbije. Tom prilikom ispred Doma Narodne skupštine okupilo se oko 10 000 građana, koji su do mesta održavanja došli pojedinačno i u manjim grupama, kao i sa autobusima iz unutrašnjosti Srbije. U 19.35 h, ispred Narodne skupštine RS izašao je premijer Vlade Srbije, gospodin A. Vučić, sa novoizabranim ministrima RS, i obratio se

21 Zahtev ŽuC-a OJT Valjevo, 31. 10.14.

22 Zapisnik sa saslušanja aktivistkinja ŽUC-a, 13.5.14.

23 Odgovor MUP-a (Direkcija policije, Policijska uprava/PU za grad Beograd) 3.10.14. a na zahtev oponomoćenice ŽUC-a advokatice Kristine Todorović

okupljenim građanima. U 19.45h završeno je obraćanje dospodina A. Vučića, itd. Međutim, i ovog puta država izbegava odgovor na izričito pitanje: da li je skup ispred Doma Narodne skupštine (od 27.4.14.) bio prijavljen? Da li to znači da izvršna vlast nije dužna sama sebi prijavljivati skupove koje ona organizuje?!²⁴

- 17. septembar - otkazano suđenje pred Višim sudom povodom slučaja napada na ŽuC; otkazano je zbog štrajka advokata.
- 7. oktobar – odgovor MUP-a (kabineta ministra i Biroa za informacije od javnog značaja): "Udruženje građana "Srbski sabor zavetnici" podnelo je Policijskoj stanici Savski venac prijavu održavanja skupa za 05.04.2014., ispred sedišta NVO "Žene u crnom" a u nastavku se takođe navodi da je: "Pomenutom javnom skupu prisustvovalo oko 40 građana, dok su fizičko, operativno i saobraćajno obezbeđenje skupa izvršili službenici Policijske uprave/PU za grad Beograd -31 pripadnik Policijske brigade, 12 pripadnika Odeljenja za javni red i mir Uprave policije i 6 pripadnika saobraćanje policije. Tokom održavanja skupa nije bilo narušavanja javnog reda i mira"²⁵ Međutim, situacija je bila potpuno drugačija: "Policija je blokirala čitav kvart, zaustavili su saobraćaj, legitimisali ljude koji su ulazili u zgradu. Izazvali su toliku vrstu odbojnosti prema nama da su išli na ruku 'Zavetnicima'. 'Zavetnici' hoće da pomognu Počući. Ako oni njega štite, onda idu pred Vladu, a umesto toga, oni idu na mesto gde su ugrožene žrtve. Ovde se policija i država priključile Počući u ugrožavanju ŽUC-a, jer su odobrili skup ispred prostorija ŽUC-a. To što skup nije zabranjen ispred vaših prostorija, jeste ugrožavanje vaše sigurnosti. Država tu pomaže nasilje"²⁶
- 16. oktobar – odgovor Osnovnog javnog tužilaštva Valjeva na zahtev ŽuC-a od 29.9.14.: obaveštava nas da je predmet upućen javnom tužilaštvu na nadležnost".²⁷
- 22. oktobar - otkazano suđenje pred Višim sudom povodom slučaja napada na ŽuC; otkazano je takođe zbog štrajka advokata.

IV Podrška i solidarnost – lokalnih, međunarodnih mreža i međunarodnih institucija

1. Organizacije za ljudska prava – lokalne i regionalne

Kao i u prethodnom periodu, organizacije civilnog društva Srbije ali i cele regije su izrazile jasnu solidarnu podršku Ženama u crnom. Sa advokatskim timom Komiteta pravnika za ljudska prava (Jukom) koji nas i zastupa, Žene u crnom su u permanentnom kontaktu, zajedno dogovaramo strategije zaštite i bezbednosti. Organizovani su brojni sastanci i s drugim organizacijama, što predstavlja doprinos zajedničkoj borbi protiv krajnje autoritarne države, nekažnjivosti nasilja nad braniteljima/kama ljudskih prava i drugačijim (u ideološkom, etničko/rasnom, socijalno klasnom, seksualnom opredeljenju).

Veliki broj organizacija civilnog društva izrazio je solidarnost sa Ženama u crnom, sa zahtevom da se sprovede istraga o napadu a počinioci privedu pravdi, između ostalih:

- *Organizacija parade ponosa Beograd*: najoštrije osuđuju napad na aktivistkinje i aktiviste Žene u crnom, izražavajući „solidarnost sa požrtvovanim prijateljicama i prijateljima koje/i zajedno sa nama rade na izgradnji društva koji je siguran za sve nas. Parada ponosa Beograd ponovo poziva sve državne institucije da posvećenim i iskrenim radom na promociji ljudskih prava doprinesu prihvatanju različitosti“.²⁸
- *Ženska mreža Bosne i Hercegovine*: „Napad na Žene u crnom pokazuje da zajednica još uvijek nije spremna na suočavanje s prošlošću i da vlasti Republike Srbije još uvijek nisu naučile vrijednosti za koje se zalažu Žene u crnom. Organizacije civilnog društva u BiH traže hitno procesuiranje i problematizovanje ovog zločina nad organizacijama civilnog društva u Srbiji. Pozivamo i predstavnike/ce međunarodne zajednice da iskoriste sve mehanizme i da zaštite braniteljke i branioce ljudskih prava“, itd.²⁹

24 Izjava Staše Zajović na sastanku 'Represija nad braniteljicama ljudskih prava', 16.9.14.

25 Obaveštenje MUP-a, Direkcija policije-Policijska uprava za grad Beograd-Odelenje za kontrolu zakonitosti u radu, 7.10.14.

26 Izjave pravnih savetnika na radnom sastanku ŽUC-a'Represija nad braniteljicama ljudskih prava', 10. i 11. oktobra 2014.

27 Obaveštenje osnovnog javnog tužilaštva, Valjevo, 16.10.2014.

28 Parada ponosa Beograd, 9.7.2014. saopštenje

29 Saopštenje 'Ženska mreža BiH osuđuje sve oblike nasilja', 09. 07. 2014.

- *Udruženje za Društvena istraživanja i komunikacije/UDIK, Sarajevo: „Pružamo solidarnu i antifašističku podršku Ženama u crnom u zajedničkom naporu za pravedan mir i Drugačiji Balkan“, itd.*³⁰
- *Udruženje za društvena istraživanja i komunikacije (UDIK): javno osuđuje ne-reagovanje države Srbije u pitanju zaštite aktivista i aktivistkinja organizacije Žene u crnom iz Beograda. Ovim putem, UDIK poziva državu Srbiju da konačno stane u red ozbiljnih zemalja kojim bi se osudile prijetnje upućene aktivistima i aktivistkinjama Žena u crnom iz Beograda.*³¹
- *Stop nasilju nad Ženama u crnom: protest podrške ŽuC-u od strane Udruženja za Društvena istraživanja i komunikacije/UDIK, Sarajevo, 16.9.2014.: u znak podrške ŽuC-u održan je protest ispred Ambasade Srbije u Bosni i Hercegovini. U saopštenju „Žene u crnom nisu same“ UDIK poziva vlasti u Srbiji da adekvatno reaguje i zaštiti ŽuC od „neofašističkih organizacija koje su u Srbiji već uveliko legalizirane. Pitanje daljnijeg djelovanja ove NVO je pitanje koliko Srbija želi Žene u crnom u svome okruženju, ili pak još uvijek nije spremna da se odrekne turobne prošlosti Miloševićevog režima. Smatramo da se nasilje nad Ženama u crnom tiče svih nas a ne samo republike Srbije“, itd.*³² Ambasada Republike Srbije/RS u BiH odbila je primiti pismo ovog udruženje namenjeno predsedniku Srbije Tomislavu Nikoliću.³³
- *Stop nasilju nad Ženama u crnom - protest podrške ŽuC-u od strane Udruženja za Društvena istraživanja i komunikacije/UDIK, Sarajevo, 21. oktobar 14.: u znak podrške ŽuC-u održan je protest ispred Ambasade Srbije u Bosni i Hercegovini. Ambasada Republike Srbije/RS u BiH primila je pismo ovog udruženje namenjeno predsedniku Srbije Tomislavu Nikoliću.*³⁴

2. Organizacije za ljudska prava – međunarodni nivo

Veoma veliki broj međunarodnih organizacija i mreže za ljudska prava, mir, feminizam, antimilitarizam izrazilo je podršku iz celog sveta: War Resisters International, Amnesty international, Međunarodna mreža Žena u crnom, Women Living Under Muslim Laws, Secularism is a Women's issue/SIAW, Mreža organizacija za mir Italije/Associazione per la pace:

Navodimo hronološki neke od apela, peticija, saopštenja, poseta:

Mreža Žena u crnom Evrope: Učesnice Evropske konferencije Žena u crnom (123 iz 22 zemlje), koja se održala u Luevenu, Belgija od 1. do 4. maja 2014. uputile su apel „Stop represiji nad aktivistkinjama za mir i ljudska prava“ Katrin Ešton/Catherin Ashton, Visokoj predstavnici EU za bezbednost i spoljnu politiku i kandidatima/kinjama za parlament EU, u kojem se kaže: „Zbog svog rada na pitanjima mira, antifaašizma, antimilitarizma, antiratnog delovanja i protiv nekažnjivosti, organizacija Žene u crnom iz Beograda doživljava stalna maltretiranja kako od državnih, tako i od ne-državnih aktera u Srbiji“ za zahtevom da EU „pažljivo prati poštovanje i zaštitu ljudskih prava od strane Vlade Srbije, kao osnovni uslov za ulazak u EU“³⁵

Aktivistkinje ove mreže su u svojim zemljama uputile pomenuti apel Ambasadi Srbije zahtevajući prekid represije i kažnjavanje počinilaca nasilja nad Ženama u crnom iz Beograda. U nekim zemljama su takođe i protestovale ispred Ambasada Srbije.

Aktivistkinje Žena u crnom su na brojnim međunarodnim konferencijama za mir i ljudska prava govorile o napadima na ŽuC i nepovoljnom položaju braniteljki ljudskih prava u Srbiji.

Front Line Defenders zahteva sledeće od vlasti u Srbiji:

1. Da se sprovede hitna, detaljna, kompletna istraga napada na Žene u crnom sa namerom da se objave rezultati, tj. odgovorni privedu pravdi u skladu sa međunarodnim standardima;

30 Saopštenje UDIK, 9. jul 2014.

31 Saopštenje povodom prijetnji Staši Zajović, UDIK, Sarajevo, 22.07. 2014.

32 Žene u crnom nisu same, saopštenje UDIK, 14.9.2014.

33 Anadolija/oslobođenje.ba, <http://www.avaz.ba/clanak/135901/podrska-zenama-u-crnom-aktivisti-udik-a-odrzali-protest-u-sarajevu>

34 Saopštenje UDIK-a, 21. 10.2014.

35 WIB European Network statement, Lueven, May 3, 2014.

2. Da se preduzmu neophodne mere kojima će se garantovati sigurnost i integritet Žena u crnom i bilo kog od članova i članica koji/e su učestvovala u komemoraciji genocida u Srebrenici;
3. Da se preduzmu neophodne mere kako bi se osiguralo da se bilo koji politički zvaničnik ili politički akter uzdrži od izjava kojima će stigmatizovati legitiman rad Žena u crnom u odbrani ljudskih prava;
4. Da se garantuje u svim okolnostima da će braniteljke i branitelji ljudskih prava u Srbiji biti u mogućnosti da svoj legitimni angažman braniteljki i branitelja ljudskih prava obavljaju bez straha od odmazde i restrikcija.³⁶

Žene u crnom Madrid/Mujeres de negro, Madrid uputile su 11. jula javno pismo Ministarstvu spoljnih poslova Španije sa sledećim zahtevima: da se garantuje bezbednost Žena u crnom, Beograd; da EU izvrši pritisak da počinioci nasilja prestanu sa svojim kriminalnim radnjama i da nasilje nad Ženama u crnom ne ostane nekažnjeno; da Ministarstvo spoljnih poslova Španije učini vidljivim svoju podršku aktivistkinjama ŽuC-a pred vlastima i društvom u Srbiji, itd. Aktivistkinje Žena u crnom su 21. jula 2014. imale radni sastanak u Madridu o napadu na žene u crnom, o položaju braniteljki i klimi nekažnjivosti u Srbiji.³⁷ Na zahtev Žena u crnom Madrid da ih primi ambasador Srbije u Španiji, odgovoreno je negativno.

Takođe su pokrenute i dve međunarodne peticije:

Međunarodna peticija upućena svim ambasadama Srbije u svetu: Individue i organizacije, potpisnice ove peticije izražavaju svoju zabrinutost zbog pretećeg nasilja protiv ženske mirovne organizacije Žene u crnom-Beograd a posebno protiv njene osnivačice Staše Zajović, a zbog učestalih napada poslednjih meseci od strane ultra desničarskih organizacija i pojedinaca, kao i od strane državnih aktera u Srbiji. Budno i pažljivo posmatračemo vlasti u Srbiji kako bi bila garantovana bezbednost Staše Zajović.³⁸

Ovu peticiju je pokrenulo **45** osoba iz sledećih zemalja: Austrija, Australija, Francuska, SAD, Velika Britanija, Indija, Izrael, Švajcarska, Kanada, Gvatemala. Potpisnice su feminističko-pacifističke aktivistkinje i članice akademske zajednice sa sledećih univerziteta: UCLA (Kalifornija/California), Goldsmiths University of London, Columbia (Njujork/NY), Minesota, Rutgers (SAD), Manchester, Toronto, Konektikat/Connecticut, Arisona/Arizona, Hajderabad/Hyderabad, Clark(USA), Delaware, Kanbera/Canberra, Glasgow/Glasgow, Bristol, Monash (Austrija), Washington DC (SAD), itd.

Međunarodna peticija upućena svim ambasadama Srbije u svetu: U peticiji, između ostalog, piše: "Staša Zajović, osnivačica Žene u crnom, Beograd, antinacionalistička i feministička aktivistkinja, kao i druge aktivistkinje ŽuC-a, izložene su konstantnoj kampanji demonizacije i ocrnjivanja, od strane režimskih nacionalističkih medija, nedržavnih i državnih aktera. Staša je izložena psihološkoj agresiji i de facto se nalazi u opasnosti. Cilj ove kampanje je da osujeti delovanje Žena u crnom", itd. Peticiju je potpisalo oko trideset eminentnih članica akademske zajednice iz brojnih evropskih i vanevropskih zemalja i poslana je ambasadama Srbije u zemljama iz kojih su potpisnice.

Poseta Karlos M. Beristain/Carlos B. Beristain, aktivista za ljudska prava, Bilbao,Baskija/Španija: u junu i septembru 2014. održani su brojni radni sastanci u kojima je bilo reči o političkom cilju represije nad ŽuC-om i uopšte braniteljicama ljudskih prava širom sveta, strategijama zaštite i nenasilnog otpora.³⁹

Poseta Andrea Roke/Andrea Rocca, Front Line Defenders, Dablin, Irska: učešće u radu radnog sastanka „Represija nad braniteljicama ljudskih prava – Napadi na Žene u crnom“, 10. i 11. oktobra 2014. Tom prilikom A. Roka je govorio o međunarodnim mehanizmima zaštite braniteljki i branitelja ljudskih prava, značaj dokumentovanja kršenja ljudskih prava, itd. Radnom sastanku su prisustvovala 32 aktivistkinje Mreže ŽuC-a Srbije.⁴⁰

36 Front Line Defenders, 10/7/14.

37 Mujeres de Negro Madrid a 11 de julio del 2014.

38 Statement in defense of rights defenders Women in Black-Belgrade and founder Stasa Zajovic, 28 July 2014, by siawi

39 Iz izveštaja ŽuC-a, jula i oktobra 2014.

40 Iz izveštaja sa radnog sastanka „Represija nad braniteljicama ljudskih prava“, oktobar 2014.

3. Međunarodne institucije –UN i Misija EU u Srbiji

U brojnim kontaktima održanim ovom periodu aktivistkinje ŽuC-a su iznele činjenice o napadima, kao i svoje stavove o političkom kontekstu u kojem se odvija nasilje nad braniteljicama za mir i ljudska prava. Navodimo neke od njih:

UN – radni sastanci - 14. maj, 11. jun, 23. jul, Beograd: Radni sastanak sa Irenom Vojackovom Sollorano, Stalnom koordinatoricom UN u Srbiji (United Nations Resident Coordinator) i NVO za ljudska prava o položaju braniteljki i branitelja ljudskih prava u Srbiji. Učesnici sastanka su izneli činjenice o nepovoljnom položaju branitelja/ki u Srbiji, manipulacije u medijima, autokratski način vršenja vlasti u Srbiji, upozoravajući na raskorak između deklarativnih obećanja i faktičkog stanja. U ime ŽuC-a učestvovala Zorica Trifunović i Staša Zajović, koje su se sa Stalnom koordinatoricom UN u Srbiji ponovo sastale. Takođe su održale radni sastanak sa Asyom Varbanovom, predstavnicom UN Women u Srbiji o statusu braniteljki ljudskih prava u Srbiji, napadima na ŽuC, itd.

Misija EU - 3. jun, Beograd: Radni sastanak pri Delegaciji Evropske unije u Republici Srbiji (Delegation of the European Union to the Republic of Serbia); aktivistkinje ŽuC-a (Zorica Trifunović i Staša Zajović) razgovarale sa Lukom Bjankonijem/Luca Bianconi, savetnikom, šefom političkog odeljenja Delegacije EU (counselor Head of Political Section at Delegaciji Evropske unije u Republici Srbiji (Delegation of the European Union to the Republic of Serbia) o napadima na Žene u crnom, i generalno na braniteljke i branitelje ljudskih prava u Srbiji. Predstavnici EU su govorili o ozbiljnosti napada, o demonstracijama protiv ŽUC-a, o intervenciji koju su preduzeli da bi nas zaštitili, čime nisu zadovoljni, o opštoj atmosferi otežanog rada za kritički nastrojene NVO, o stigmatizaciji tih NVO, o razgovorima koje su vodili sa predstavnicima vlasti, itd.

Evropska komisija EU: Povodom napada na ŽuC u Valjevu Autonomni ženski centar i Mreža žena protiv nasilja u Srbiji uputile su apel predsedniku Evropske komisije, a u odgovoru se kaže sledeće: „Evropska komisija budno prati stanje ljudskih prava u Srbiji, uključujući i položaj branitelja/ki ljudskih prava, kao deo sporazuma o pridruživanju Srbije EU (Poglavlje 23). Komisija osuđuje sve vidove nasilja i smatra neprihvatljivim napade na braniteljke/ke ljudskih prava. Putem naše delegacije u Beogradu, mi smo odmah i javno reagovali na napad u Valjevu, 8. jula 2014. i pozvali vlasti u Srbiji da ispitaju sve okolnosti a počinioce da privedu pravdi. Evropska komisija će budno pratiti situaciju a o navedenim napadima će izvestiti u narednom Izveštaju/Progress Report u oktobru 2014“. ⁴¹

Radni sastanak u Ambasadi Švajcarske u Beogradu, 25. septembra: na poziv Ambasade a povodom zahteva Žena u crnom iz Ženeve koje su tamošnjem MIP-u uputile peticiju u vezi sa napadima na ŽuC i Stašu Zajović; aktivistkinje ŽuC-a (Staša Zajović i Zorica Trifunović) primio je Jean-Luc Oesch, zamenik ambasadora (Deputy head of Mission). Tokom radnog sastanka bilo je reči o napadima na ŽuC, i uopšte o napadima na braniteljke, o medijskom mraku, o ukidanju prostora za kritičku javnost, itd.

V Reakcije javnosti (mediji, društvene mreže, građani/nke...)

1. Mediji – lokalni i regionalni

Navodimo neke od njih:

Suđenje zakazano za 23. jul pratili su sledeći mediji: B 92, Slobodna Evropa, Beta, Naše novine i Kurir, itd. a svoju solidarnost sa aktivistkinjama Žena u crnom su izrazili prisustvom na ovom ročištu aktivistkinje i aktivisti sledećih organizacija civilnog društva: Labris, Rekonstrukcija ženski fond, Autonomni ženski centar, Gej strejt alijansa, Komitet pravnika za ljudska prava.

U izjavama medijima Staša Zajović je između ostalog rekla: “Ovo je veoma važno suđenje i mi očekujemo od države da se odgovorno u skladu sa međunarodnim obavezama i ponaša. Za nas je važno da se izrekne adekvatna kazna, da se javnosti pošalje poruka da je nasilje nad braniteljicama ljudskih prava kažnjivo“. Takođe je navela i da Žene u crnom od tog poziva na linč konstantno trpe nasilje: “Izložene smo permanentnom nasilju i poslednji čin nasilja je bio pre dva dana, kada sam na ulici bila izložena ne samo verbalnom nasilju već i pretnjama smrću“. ⁴²

41 European Commission, Directorate-General Enlargement, Brussels, 12 aout 2014.

42 Izjave Staše Z. navedenim medijima

Optuženi R. Počuča je novinarima kazao da on nije promenio stav od 27. marta kada je na svom nalogu na Fejsbuku pozvao, kako se navodi, na linč "Žena u crnom", da je sudski proces "naduvana i licemerna farsa, jer tumače zakon bez pravde, i iz ovoga se vidi da pravda i zakon u ovoj državi imaju sve manje dodirnih tačaka", ocenio je Počuča i dodao: "Žalim zbog reči koje sam upotrebio u nekulturnoj formi, ali **stojim iza svog stava**. Normalna država bi trebalo da vodi računa o svojim građanima, a većina građana se ne slaže s delovanjem autošovinističkih organizacija kao što su Žene u crnom, Komitet pravnika za ljudska prava i Fond za humanitarno pravo koji deluju protiv interesa države", rekao je Počuča.⁴³

Mnogi tabloidi (Informer, Alo...), kao i mnoge društvene mreže izveštavali su senzacionalistički, izvrćući činjenice a isključivo u korist optuženog R. Počuče, a u duhu demonizacije Žena u crnom i srodnih NVO: "Ove NVO nesmetano deluju protiv interesa države... Zašto se dozvoljava i ne sankcioniše njihovo ponašanje?"⁴⁴

Reakcije u medijima – povodom napada u Valjevu

Radio *Slobodna Evropa*, kao i agencija 'Anadolu' su najviše izveštavali u periodu od 8. do 11. jula, prenoseći događaj u Valjevu od samog početka, potom izjave učesnica/ka akcije. Izveštavanje je bilo fer i objektivno i veoma podržavajuće. Informacije Slobodne Evrope su odmah prenosili brojni mediji.

"Medijska pokrivenost početka akcije bila je na prošlogodišnjem nivou, srbijanski mediji su najavu i početak akcije uglavnom ignorisali (izuzev Slobodne Evrope, DW, Kontrapress i par sličnih medija), iako su uredno obavješteni o održavanju akcije.

Bosanski elektronski mediji, kao i web-portali, pokazali su znatno više interesovanja za održavanje akcije, što se pokazalo pri našem dolasku u Potočare, gde su ljudi bili dosta dobro obavješteni o održavanju naše akcije, naročito o ekstremističkim ispadima u Valjevu.

Tek nasilje u Valjevu, dobilo je izvesnu pažnju u srbijanskim štampanim i elektronskim medijima, čime se ponovo pokazala tabloidna i senzacionalistička priroda domaćih medija, koje zanima senzacija, skandal, krv, broj mrtvih i ranjenih, dok se suštinskim pitanjima društva i analizama društvenih kretanja, ne bave uopšte.⁴⁵

Evo nekih od naslova:

- **ŽENE U CRNOM: Nazivaju nas kurvama, prete da će nas zaklati! (telegraf.rs.)**
- Navijači i Četnici napali „Žene u crnom“ u Valjevu! (telegraf.rs.)
- Kako je izgledao napad na "Žene u crnom" u Valjevu! (telegraf.rs.)
- U Valjevu pritvor od 30 dana za sukob sa „Ženama u crnom“ (agencija Beta)
- Napadači na Žene u crnom na slobodi (agencija Tanjug), itd.

2. Društvene mreže, javna pisma građana...

Zapažen je veliki broj komentara građana i to veoma podržavajućih i pozitivnih, prvenstveno iz jednog entiteta Bosne i Hercegovine - Federacije .

Prenosimo deo javnog pisma „Građanima i građankama Valjeva“ autora Ševka Bajića, aktivista iz Sarajeva:

„Žene u crnom nisu izdajice vašeg naroda, one su najhrabrije građanke upravo vašeg naroda prema kojima ja lično osjećam divljenje. Jer treba hrabrosti podsjećati nekoga na najbolniju istinu. One su najhrabriji dio naroda Srbije, jer u vezi sa istinom i stradanjima nikada nisu napravile kompromis. Vi ste dragi građani i građanke Valjeva odlučili da vjerujete samo u svoju istinu, ali odakle vam pravo da nasiljem, batinama, kamenicama, svoju istinu 'utjerujete' drugima? Onima koje su sto i hiljadu, pa i milion puta hrabriji od vas. Neka vas je stid! Vas koji ste ćutali i ćutite i time dajete legitimitet najgorima iz vašeg naroda i opravdanje, da nasilje postaje pravilo, neka je i Vas stid!

43 Izjava R. Počuče navedenim medijima

44 Komentari on-line Telegraf, 23.07.14.

45 Jedan osvrt na „Mirovni aktivizam-aktivistički biciklizam“ 2014, autora Vladimira Jevtića, jul 2014.

Zar je moguće da ste odlučili da vas istorija pamti kao radikalne nacionaliste koje suze i bol više od 20 000 preživjelih Srebreničana ne mogu ganuti ni kao ljudsko biće, makar samo kao ljudsko biće”, itd.⁴⁶

Jedan građanin Valjeva koji se, verovatno iz bezbednosnih razloga nije potpisao, odaslao je nakon napada na ŽuC u Valjevu javno pismo više stotina adresa “Umišljeni bog rata” u kojem razotkriva pozadinu napada: “Postoji jedno udruženje koje godinama MALTRETIRA svoje sugrađane. Oni u svom nazivu ističu da su BORCI... **Njima su pare bitnije od svega...** Imaju svog predsednika i prostorije, koje nisu njihovo vlasništvo. Dao im grad... Zaštitili su se pločom izginulih u proteklom građanskom ratu, koji je vođen bez ikakve potrebe. **Sada sve to kapitalizuje njihov Predsednik... Njemu su ratne situacije prirodno stanje...**”⁴⁷

Reakcija na društvenim mrežama – građani i građanke Valjeva (od 9. do 13. jula)

Sem jednog slučaja, tj. građanke koja je pokrenula pitanje napada na ŽuC uz osudu napada, reakcije prema činu Žena u crnom su uglavnom negativne: kreću se od podrške profašistima, opravdavanju njihovog čina, nepriznavanja genocida i bilo kakve odgovornosti Srbije za zločin, potpune neosetljivosti za stradanje i patnje drugih, preko teorija zavere protiv srpskog naroda do autoviktimizacije i priznavanja isključivo svog naroda kao jedine žrtve. I naravno, pozivima da se svi (pre svega ŽuC) koji se ne uklapaju u nacionalni konsenzus proteraju! U reakcijama se potvrđuje rasprostranjeni politički i kulturni stav da je fašizam ‘pravo na drugačije mišljenje, da to spada u slobodu govora i izražavanja’, čime se opravdava profašističko nasilje a žrtve tog nasilja (Žene u crnom) bivaju optužene pa i kriminalizovane.

Evo par napisa:

“Naravno, proglašena sam narodnom neprijateljkom broj jedan. Veliki broj ljudi u mom gradu smatra da je potpuno normalno što se desilo to što se desilo, jer zaboga povređena su naša osećanja “srpstva”. Mene je sramota što se ovo desilo u mom gradu... I tužna sam što su mi moji sugrađani pokazali koliko je moj grad necivilizovan... I žao mi je što nisam na bilo koji način mogla da sprečim da se ovo desi...”

“...Žena u crnom mi liče kao žene sa frustracijama... Po crnim ženama za to su krivi Milošević i njegovi... Dakle opet Srbi... Ovim ne poričem deo krivice ali zašto da ta krivica bude na nama, samo na nama...”

“ŽENE U CRNOM! Dokle više! Dokle više šire transparente... Ovo u Valjevu je zaista, ali zaista nepotrebno!

“Došle su u grad koji još uvek dolazi sebi posle poplava. Šta su očekivale?! Da će da ih tolerišu?! Razumeju?!”

“Šta Valjevci sa Srebrenicom imaju?! Zašto to rade i ko ih plaća da provociraju napaćeni narod koji je toliko toga izgubio u poslednje dve decenije?! Ko su one?! Moralni mač Srbije plaćen Sorosovim parama? Imaju li one obraz? Osećaj za pripadnost naciji? Nije li Ratko Mladić u Hagu? Čemu onda ti transparenti?”

Žene u crnom su nacionalna sramota! Tako nešto videti nećete ni u Hrvatskoj... ni u Bosni... ni na Kosovu!

Provocirati narod u ovim više nego teškim vremenima za Srbiju sramota je ove vlade a ne sramota uhapšenih...

Zabranite više te spodobе!

Nije ovo više pitanje ni ljudskih prava ni slobode govora, nego širenje nepatriotizma i veleizdaje za sve pare!

Koliko novca dobijaju za ovo? Negde račun mora da postoji... narod mora znati koja je njihova cena za ovo što rade...daćemo im više. Samo da zavežu za sva vremena da ne crvenimo više umesto njih...”

“Da, da, i meni je “jako žao” što su napali ŽENE U CRNOM, samo one fale ovoj državi !”

“Ženama u crnom nije mesto u Srbiji... imamo mi dovoljno naših žena zavijenih u crno samo im nije data nikakva medijska pažnja...”⁴⁸

Povodom vesti koji je R. Počuča, bivši portparol Protivterorističke jedinice MUP-a sredinom septembra 2014. godine objavio na svom facebook profile da se nalazi ‘na strani proruskih snaga’ na ratištu u Ukrajini, pojavile su se brojne informacije u medijima, u kojima preovladava senzacionistički, glorifikatorski ton, sa izjavama R. Počuče.⁴⁹

Takođe se u informacija pominju Žene u crnom, uglavnom u kontekstu suđenja R. Počuči.

46 „Građanima i građankama Valjeva“ autora Ševka Bajića, aktiviste iz Sarajeva.

47 “Umišljeni bog rata”, pismo anonimnog građanina, jul 2014.

48 Srbija: Žene u crnom i biciklisti napadnuti u Valjevu zbog obilježavanja genocida www.klix.ba

49 Radomir Počuča naoružan do zuba, Kurir, 24.9.14. itd.

VI Politički kontekst

Srbija: Od autoritarne ka autokratskoj državi

„Ovako ogroman strah nije bio ni u vreme Miloševića...“ (Ljiljana, aktivistkinja ŽuC-a)

„Ono što me najviše zabrinjava jeste sadašnji predsednik vlade i njegova apsolutistička vlast. On koristi svaku priliku da zloupotrebi sve što može, pa je zloupotrebio i Paradu ponosa“ (Snežana, aktivistkinja ŽuC-a)

Na parlamentarnim izborima (16. mart 2014.) Srpska napredna stranka (SNS) je postala apsolutni izborni pobednik (80% mesta u parlamentu).

Tri ključne političke ličnosti sadašnjih vlasti u Srbiji: Tomislav Nikolić, predsednik republike, Aleksandar Vučić, predsednik vlade, koji drži sve poluge vlasti u svojim rukama i Ivica Dačić, šef diplomatije su ključne političke ličnosti iz vremena S. Miloševića.

A. Vučić ima plebiscitarnu podršku građana Srbije, građanima je pružio iluziju pravde demagoškom borbom protiv korupcije. Na unutrašnjem planu vlada apsolutistički, potkopavajući, pa i uništavajući ionako krhke institucije.

Od preuzimanja vlasti, SNS i A. Vučić je učinio cenzuru otvorenom: kritički nastrojeni mediji su potpuno oslabljeni - na delu je gušenje medijskih sloboda, sloboda govora je ozbiljno ugrožena, na delu je kriminalizacija opozicije, jača autocenzura, uglavnom zbog straha za egzistenciju. Sem toga, i pravosuđe predstavlja ogroman problem, tzv. 'reforma' pravosuđa su porazna, obelodanila je da je isključivo vodila ka partijskom pravosuđu.

To se uz medije, pominje u ovogodišnjem Progress Report/Izveštaj o napretku za Srbiju kao glavni problem. Ukratko, Srpska napredna stranka (SNS) zavodi partijsku kontrolu nad svim sferama javnosti, uključujući i kulturu, obrazovanje, a nastoji da uspostavi kontrolu i u sferi civilnog društva: *„Stvaraju se nevladine organizacije koje su pod kontrolom vlasti i one imaju podršku za dobijanje projekata. To su nove metode represije koje nisu tako vidljive“*⁵⁰

U sadašnjem trenutku u Srbiji prisutna je ranjivost i ugroženost svih društvenih grupa: raste broj ekstremno siromašnih (Zakon o radu usvojen jula 2014. krajnje je loš za ranjive društvene grupe), raste ranjivost dece, osoba sa invaliditetom, pripadnika/ca nacionalnih manjina, psihijatrijski bolesnih, obolelih od teških bolesti, azilanata, LGBT, braniteljki i branitelja ljudskih prava.

Međunarodna zajednica i sadašnje vlasti u Srbiji

„Važno je da se ne vidi samo lice EU koje je podrška vlastima i vi sa pravom izražavate svoje ogorčenje i svoju ozlojeđenost“ (A. Rocca, Front Line Defenders)

„Međunarodna zajednica, a pre svega EU ne vodi dovoljno računa o desnom ekstremizmu koji je u Srbiji uzima sve više maha u samom društvu“ (Sonja, braniteljka ljudskih prava)

Potpisivanjem Briselskog sporazuma (april 2013.) A. Vučić i njegova vlada su samo deklarativno preuzele 'evropske vrednosti'. Vučić vodi politiku koja uživa podršku Zapada, radi dobijanja podrške glavnih EU zemalja i SAD-a, koje su najviše zainteresovane za pitanje Kosova.

Za Evropsku Uniju/EU je najvažnije da ima partnera koji je spreman na sporazum o normalizaciji odnosa sa Kosovom. Zato administracija u Briselu gleda 'kroz prste' Srbiji zbog odsustva reformi na unutrašnjem planu. EU ne zanima mračna ekonomska perspektiva i duboka ekonomska kriza, očajno stanje medija, urušavanje sistema i institucija koje vodi premijer A. Vučić i njegovi saradnici. Ne zanima ih socijalna demagogija i jeftini populizam kao jedina konstanta takve politike.

Ukratko, i Brisel i Vašington, podržavaju sadašnju vlast a pre svega A. Vučića zbog svojih spoljnopolitičkih ciljeva.

Iz tih razloga, EU ne vrši adekvatan pritisak na sadašnje vlasti u Srbiji zbog cenzure medija, napade na braniteljke i branitelje ljudskih prava.

50 Sonja Biserko, na radnom sastanku u organizaciji ŽuC-a „Represija nad braniteljicama ljudskih prava“, 10. i 11. oktobar 2014.

Iz istih razloga, međunarodna zajednica, a pre svega EU ne vode dovoljno računa o desnom ekstremizmu koji je u Srbiji sve prisutniji i uzima sve više maha u samom društvu.

Iz istih razloga EU nije zainteresovana da iskoristi pregovore o članstvu u EU i da podstakne Srbiju da preduzme konkretne mere kako bi okončala atmosferu nekažnjivosti za ratne zločine po međunarodnom pravu, kao jedan od ključnih kriterijuma koji se ocenjuju u procesu pregovora o pristupanju Srbije EU.

I zato su organizacije civilnog društva, kao što su Žene u crnom i njima srodne organizacije, koje se zalažu za diskontinuitet za zločinačkom prošlošću, za kažnjivost zločina koje su počinile srpske vojne, policijske i paravojne snage tokom ratova 90-ih, laka meta napada i državnih i nedržavnih aktera u Srbiji.

Značajan elemenat spoljnopolitičke orijentacije Srbije čini odnos prema Ruskoj Federaciji. Vučić u mnogo čemu oponaša V. Putina i u njegovoj su politici prisutni elementi tzv. putinizacije Srbije. Koliko je aktuelnim vlastima u Srbiji stalo do Rusije i naročito Putina najbolje se videlo kad je organizovana vojna parada povodom 70. godišnjice oslobođenja Beograda pomena četiri dana pre datuma oslobođenja Beograda, kako bi toj paradi mogao prisustvovati "najdraži gost" V. V. Putin. No, uprkos svemu, Ruska Federacija odbila je da Srbiju oslobodi od plaćanja dugova nastalih uvozom ruskog gasa.

Država je odgovorna za nasilje i državnih i nedržavnih aktera...

*„Bezbednost braniteljki ljudskih prava ugrožavaju država i njene strukture i to u fizičkom, moralnom i materijalnom smislu...“
(Vlada, aktivista ŽuC-a)*

„ Policija saraduje sa nasilničkim grupama. Policija i država priključile R. Počući u ugrožavanju ŽUC-a, jer su odobrili skup ispred prostorija ŽUC-a“ (Nikola Barović, advokat, pravni savetnik ŽuC-a)

„Prajd je pokazao vrlo važnu stvar: kada vlast želi da kontroliše fašiste, onda to oni i čine. Sada kada ih je pritiska EU oni su pokazali da mogu da kontrolišu nasilje i nasilnike koje sami proizvode...“ (Staša, aktivistkinja ŽuC-a)

Zajednički imenitelji napada na ŽuC su: napadi su organizovani, konstantni i sistematski, to nisu incidenti ili epizode.

Napade vrše državni akteri, kao u slučaju R. Počuće, bivšeg portparola protivterorističke jedinice MUP-a Srbije.

Nasilje i represiju vrše državne institucije i preko preterane policijske zaštite tj. militarizacije naših uličnih i drugih akcija.

Represiju vrše i nedržavni (ultradesničarske organizacije profašističke/nacističke provenijencije, tzv. huligani...) a država se često služi 'uslugama' pomenutih organizacija kao neformalnog dela aparata represije tako da je tzv. borba protiv 'huligana' i sličnih grupacija je propagandna farsa. "Reakcija policije tokom napada na ŽuC u Valjevu, kao i činjenica da se radi o višestrukim izgrednicima, tolerisanim od strane tužilaštva i sudova, potvrđuje u dobroj meri tezu da se radi o posledicama sprege državnih struktura i desničarskih nasilnika ogrnutih u plašt fudbalskih navijača"⁵¹

Tokom 2014. godini aktivnost ultradesničarskih organizacija je u porastu, o čemu svedoče i napadi na ŽuC, dok je za državne činovnike: „...aktivnost desničarskih organizacija ove godine beznačajna. Aktivnost desničarskih organizacija je u ovim trenucima mala i nije toliko značajna. Na putu EU integracija moramo i to (Pride) da realizujemo i tu nema mnogo priče. To je jedna od uslova preko kojeg EU neće preći. I Srbija zna da to mora da održi.“⁵²

Na dan Pride A. Vučić je rekao da zahvaljuje „građanima koji su ostali kod kuće i omogućili da se Pride održi...“

„Država i ti poslušni građani su pokazali veoma visok stepen sinergije. Ne samo što su 'ispoštovali' Pride kad ih je državni vrh pozvao na toleranciju već su neki od njih (npr. Pokret 1389) organizovali konferenciju za štampu na kojoj su svoje članove pozvali da se pridržavaju Ustava i zakona, jer je to 'važno za put Srbije ka EU'. Samo par dana kasnije, 'poslušni građani' pojavili su se na utakmici Srbija-Albanija, uleteli na teren, napravili kaos. Posle je pokrenut talas nasilja nad imovinom Albanaca u Srbiji, uglavnom u Vojvodini. Sve to dokazuje da kad se odozgo naredi da se gađa, napada...oni (huligani) to i rade, ukoliko padne komanda se gađaju selektivni ciljevi, onda se cela operacija izvodi hirurški precizno...“⁵³

51 Vladimir Jevtić, aktivista ŽuC-a

52 Momir Stojanović, predsednik odbora za kontrolu službi bezbednosti u Skupštini Srbije(29.9.14.)

53 Saša Ilić, Novosti, 24. 10. 2014.

Cilj represije nad ženama u crnom

“Cilj političke represije i terora je uništiti solidarnost, zajedništvo, kolektivni zajednički rad, obesmisлити politička uverenja suprotna ustanovljenom poretku...zato je neophodno održati prostore za zajedničko promišljanje problema i izazova, negovati solidarnost, kolektivni rad, zalagati se za svoja uverenja i vrednosti – nenasilja, pravednog mira, uzajamne podrške...” (Carlos M. Beristain)

U brojnim debatama o ciljevima represije aktivistkinje i aktivista Mreže ŽuC-a, lokalne i međunarodni prijatelja/ca, između ostalog su istakle/i:

- **Učutkivanje kritičkih glasova u Srbiji, strategija iznurivanja, odvrćanje od aktivnosti:** *„Jedan od ciljeva napada jeste targetiranje braniteljki i osujećivanje, navođenje da prestanete da delujete“ (A. Roka, Front Line Defenders); „Režim se plaši i male grupe ljudi koja može da zarazi i ostale...” (Nadežda)*
- **Izolacija braniteljki ljudskih prava:** *“Problem izolovanosti i marginalizacije proističe iz pozicije Žena u crnom kao uzbunjivačica, koje čitavo društvo podsećaju na neprijatne istine, od kojih društvo nastoji da pobegne i da ih potisne” (Vlada), „Biti aktivistkinja u malom mestu, znači biti pritisnuta od svih, odbačena od porodice, od okruženja...” (Svetlana)*
- **Izgon iz društvene zajednice:** *„Poruka društvu je da smo mi ‘nepoželjni elementi’ koje treba prognati...” (Ljilja); Kao aktivistkinja sam diskreditovana, diskriminisana, izopštena iz svih zajednica osim porodične” (Milka)*
- *Sad sam se sreća sa tim da se vrši pritisak na roditelje drugova mog sina da zabrane svojoj deci da se ne druži sa njim” (Marija)*
- **Demonizacija, javno blaćenje, okrivljavanje braniteljki:** *„Najviše što ugrožava bezbednost braniteljki je degradacija, javno blaćenje po medijima, svako može da nas napadne, da nam uradi bilo šta” (Violeta); „Ugrožava me način na koji se blate aktivistkinje za ljudska prava” (Goran); „To što mobilišu tolike policijske snage da vas ‘obezbeđuju’ a što podrazumeva troškove, jeste poruka da oni tako kažu koliko vi koštate građane” (Nikola, advokat); “Umesto okrivljavanja žrtava nasilničkih napada (ŽuC), odgovornost treba dislocirati na državu koja proizvodi, toleriše i štiti nasilnike, ali i na društvo koja svojim nekonformističkim ponašanjem omogućava nasilje” (Staša)*
- **Očuvanje sistema vrednosti koji u ovom društvu postoji od 90-ih:** *„ŽuC personifikuju drugačiji sistem vrednosti i vlast zna da ako se sruši dominantan sistem vrednosti, onda bi se srušila čitava vlast. Zato napadaju vas” (Aleksandar, advokat); “Žene u crnom se napadaju onda kada podsećaju na zločine koje su Srbi počinili u ratovima tokom 90-ih, što su teme koje su sistematski i dubinski potisnute u srbijanskom društvu u kome postoji najširi mogući društveni konsenzus da se te teme ne diraju” (Vladimir); “Nesuočavanje sa teretom prošlosti omogućava divljanje desničarskih grupa” (Snežana)*
- **Da vlast sebi pribavi legitimitet, da fingiraju da postoji sve što kaže Evropa:** *„Zato vas i trpe. Način na koji vas ‘obezbeđuju’ pokazuje da vi treba da budete igračke. Oni računaju na one što vas jure. Sem toga, vlast ne bi mogla da opstane bez ekonomske pomoći Evrope. Vlasti imaju taj problem što ne mogu da pokažu da ljudima nude budućnost i sigurnost. Niko se ne oseća bezbednim. Ovde ni jedna vlast nema legitimitet i to je njihov problem...” (Nikola, advokat); „Kako to da jedna mala grupa uznemirava veliki broj ljudi i plaši i brine? Zašto je to tako? Zato što ta grupa ima nešto jako važno u sebi - to je legitimitet, a vlast zna da nema legitimitet, i zato napada legitimitet, hoće da ga preuzme, hoće da ga niko nema” (Carlos M. Beristain)*

Priredila: Staša Zajović
Beograd, 12. novembar 2014.

